

Težkoče in problemi mlade španske republike

Ljudstvo trpi radi prevelikega števila poslavl

Madrid, 29. apr. — Mnogo težav, ki delajo velike pretrpečnosti vladni španski republike, zahteva takojšnje rešitve. Med temi, so brezposelnost, sprava s Katalonijo, zahteva avtonomijo v španski federaciji, in redukcija uradnih in državnih departmentov. Reducija državnih namestnikov je potrebna v ekonomski krizi, da se znižajo državni izdatki. Toda vlada se prav gotovo ne svede, če uvede to reformo, ki bi povečala brezposelnost, ki je sedaj akutna in je veliko večje delavcev po vsej Španiji, kot dela.

Velike množice lačnih brezposelnih so včeraj navale na trgovine v Sevilji, zahtevajoč živila. Prestrašeni trgovci so bili prisiljeni zapreti svoje prodajalne. Lačni brezposelnosti so pomno uprizorili demonstracije na mestno hišo in zahtevali, da jim preskrbi kruh in delo. Do sedaj ni prišlo, ker so oblasti hotele previdno in tako preprečiti krovitje. Brezposelnost je sedaj občutna v provinci Andalusiji.

Barcelona, 29. apr. — "Katalonija se ne bo zadovoljila, dokler ne dobi kompletne avtonomije v španski federaciji." To je včeraj povedal novinar Juan Francisco Macia, voditelj paralistov v Kataloniji. "Španija," je rekel, "bo morala rešiti problem neodvisnosti Katalonije. Ako ne bo upoštevala naših zahtev, je gotovo, da bo položaj poslabšal in tako bo izgubljeno upanje za mirno in pravno nesoglasje. Obiljubili smo, da se bomo pokorili odločbi korteza (parlamenta), toda ker ne bo poravnal nesoglasja, dokler ne privoli, da dobi Katalonija popolno svobodo v mešani španske federacije."

Madrid, 29. apr. — Obnovitev zahtev za popolno neodvisnost Katalonije je povzročila razhajanje med člani madridskega parlamenta. Ob svojem povratku iz Barcelone je provizorični predsednik Zamora izjavil, da so katalonci pripravljeni sprejeti omejeno avtonomijo pod okriljem vlade v Madridu.

Madrid, 29. apr. — Bivši nemški kaiser, ki je v svojem času postal razdalitev velikanstva, naj bi bil zločin, zahteva, da mlada republika kaznuje sodnega slezijskega provinca Reichenbacha, ki je bil tako "predržen", da je zapisal vprašaj poleg kaiserjevega podpis na dokumentu, ki je bil redložen sodišču. Bivši cesar je na koncu svojega podpisal zapisal črki "I. R.", kar pomeni "imperator rex".

Sodnik Reichenbach je odklonil dokument z opombo, da bivši kaiser nima pravice delati omejitev v uradnem dokumentu, s katerimi si hoče lastiti pravice prestola, in zahteval je predložitve novega dokumenta. Izgleda, da je bil predložen nov dokument, obenem pa je instrumental svojega odveta, ki je podvzame korake, da se republikanskega sodnika kaznuje.

Kaplozija olinjaka ubila 14 ljudi

Gladeswater, Tex., 29. apr. — Najhujši delavcev je bilo večkrat ubiti, ko se je pripetila eksplozija v olinjaku Sinclaira. I. Cole, ki je dve miliji odšel od tega mesta. Deset ljudi je bilo ranjenih, pet težje. Eksplozija je povzročila iskanje, ki je nastala valed dvignjenih predmetov.

NAROCNIKOM

Po pravih SNPJ je 1. maj praznik za osebo v gl. uradu, valed tega Prosveta jutri ne izide.

'Labor' pobija mezdne redukcije

Kritizira predsednika Hooverja, ki ne dvigne glasu proti magnatom, ki priporočajo znižanje mezd kot remeduro proti depresiji

Washington, D. C. — (FP) — "Labor", glasilo železniških organizacij, poziva Hooverjevo administracijo, naj podvzame korake, da utihne glasove industrijskih magnatov, ki priporočajo mezdne redukcije. Poziv je izšel letošnja kot izjava trgovinskega tajnika Lamonta, v kateri je dejal, da v pregledu glavnih ameriških industrij ni nikjer opazil gibanja za redukcijo mezd. Ugotovili je bil nasprotno, da se te industrije trudijo vzdržati mezdni standard na sedanji višini.

"Predsednik Hoover ima sedaj priliko za veliko delo, kakršno se le redkokdaj nudi človeku v javni službi," piše "Labor". "Odločna izjava najvišjega uradnika bi takoj ustavila kampanjo nekatere ignorančnih in kratkovidnih delodajalcev, ki izrabljajo sedanjo krizo za mezdne redukcije."

"Ameriško delavstvo se je držalo obljube, ki je bila dana predsedniku Hooverju po prvem borbenem pomolu 1. 1920. Kapitalisti so jo deloma pozabili. Nekateri so takoj uvedli drastične redukcije, drugi so delali to indirektno, potem priganjstva in sličnih metod, toda učinek na zaslužek ameriškega delavstva je bil enak. Sedaj postajajo čedalje glasnejši in izjavljajo odprto. Skoro vsak dan se kdo oglasi v časopisju in razvija svoje teorije, s katerimi skuša preiskusiti javno mnenje. Umetna beseda, izrečena na pravem mestu od strani predsednika Hooverja, bi hitro napravila konec tem nevarnim manevrom."

"Prav nič ni potrebno, da bi kdo govoril predsedniku, da mezdne redukcije v tem času pomenijo narodno nesrečo. To je depresija nadprodukcije, kajti skladišča so polna blaga in dobin. Letina je dobra, banke ne vedo kam z denarjem in industrijska mašinerija je sposobna danes večje produkcije kot kdaj prej."

"Vsega je dosti, manjka le nakupovalne moči. Sedaj pa prihajajo burbonski tovarnarji, ki ne pozabijo nikesar in se ne nauče nikesar, ter predlagajo, da se nakupovalna moč zniža potom redukcij meznega standarda. Resnica je, da so mezne prenoske, ne previsoke."

"Sedanji čas zahteva pogumne voditelje. Predsednik Hoover je večkrat naglašal evanجيلjske vizije mezd, toda mahinacije industrijskih magnatov zahtevajo, da ga ponovno poudari z jasnim in odločnim besedami, da jih bo lahko vsak razumel."

"Financijski akt industrije, ki hoče reducirati ameriški mezdni standard, je ljudski sovražnik. Ako bo predsednik Hoover zavzel to stališče, bo obvaroval deželo pred velikim trpljenjem in ogromnimi izgubami."

Kassay oproščen

Akron, O., 29. apr. — Paul F. Kassay, ki je bil obtožen kršenja zakona proti kriminalnemu sindikalizmu, ker je bil organiziral zaroto za uničenje vojaškega zrakoplova, ki se gradi v Akronu, je bil včeraj oproščen na sodišču. Obravnava se je vršila pred sodnikom Walterjem B. Wanamakerjem, ki je s svojim odlokom dal krepko brco omenjenemu zakonu.

Ameriški filmski interesi v Africi

Capetown, 29. apr. — Filmska kompanija Metro-Goldwyn-Mayer je otvorila kampanjo, da si osvoji filmski trg v Južni Africi. Nedavno je kupila stavbišče v Johannesburgu, na katerem bo zgradila veliko gledališče, ki bo prvo v verigi sličnih podjetij.

AMERIŠKI FARMARJI V PESTEN ZAJEDALCEV

Farmarji prejema 4c za kvart mleka, ki stane 16c v New Yorku. Ogromni profiti mlekarških kompanij

New York. — Kriza v ameriški farmarski industriji se veča od leta do leta kljub pol milijardi dolarjev ljudskega denarja, katerega je razmetal Hooverjev farmarski odbor, da jo omeji. V zadnji predsedniški kampanji in posebej je Hoover s veliko gusto nastopal kot rešitelj farmarjev in predpisal svojo zdravilo za bolno gospodarstvo stanje ameriškega kmetijstva. Njegova ideja, da vlada ustanovi avstni farmarski odbor, ki naj raspodaja s velikanskimi voztu za stabilizacijo te industrije, je dobila številne pripadnike širom dežele, in tudi farmarji so verjeli v njo in še bolj pa v magično moč velikega inženirja — Hooverja.

Po dveh letih funkcioniranja tega odbora in uporabi pol milijarde dolarjev je situacija ameriških farmarjev slabša kot prej. Zvezni farmarski odbor je docela neefektiven, da bi zaježil njih propadanje. Njegova glavna remedura je nasvet, naj farmarji producirajo manj — manj žita, manj mleka, manj vsega. Ako to store, bo šla cena farmakim pridelkom navzgor in krize bo konec. V avrhu kontrole produkcije, naj se farmarji organizirajo v zadrugah, kar so v mnogih krajih tudi storili, vendar se cene njih pridelkov ne dvigajo, pač pa stalno padajo.

Farmarjem, ki zalagajo mesto New York z mlekom, je zvezni farmarski odbor svetoval, naj reducirajo število molznih krav ter rabijo več mlečnih pridelkov doma. To da bo dvignilo ceno mleku. Pred dvema letoma so jih njihovi voditelji urgirali, naj si izboljšajo pašne in vzredijo vse telice, da bo več molznih krav.

S takimi nasveti, ki so v velikem nesoglasju, razne avtoritete "rešujejo" ameriške farmarje. Odkar Hoover inženirji v Beli hiši, so se cene mleku v teritoriju, ki zalaga mesto New York, znižale na dva dolara za sto funtov, kar znese štiri cente za kvart. Farmarji pa morajo iz te vsote sami plačati transportacijo, ki znaša v daljavi do 210 milj en cent za kvart za vagonski tovor. Farmarjem sedaj obetajo zopetno znižanje cen.

V New Yorku pa stane kvart mleka 15 in 16 centov, ali štirikrat toliko kot prejme farmar. Razlika spravi mlekarški trust — National Dairy Corporation in Borden kompanija — ki ima monopol nad razdelitvijo mleka.

In medtem, ko so farmarji bolj in bolj potonjeni ob zid, izkazujejo obe mlekarški kompaniji velikanske dobičke. National Dairy korporacija je leta 1929 naredila čistega dobička \$21,573,617 in lansko leto po zatrdilu njenega predsednika "nekoliko več."

Tudi Borden kompanija izkazuje lep dobiček v letu 1929, ki je znašal \$20,403,724, ali 22 procentov. Delničarji obeh kompanij so leta 1929 torej prejeli v dividendah nad 40 milijonov dolarjev in lansko leto "nekoliko več." Vse to je prišlo iz žepov prebivalstva mesta New York in farmarjev.

Hooverjev farmarski odbor se seveda ni dotaknil teh velikih profitov; tudi ni sugeriral, da je zadruga mlekarstva ali pa javna neprofitna korporacija za razpečevanje mleka edina remedura, ki bi prinesla blagostanje mlekarškim farmarjem in cenejšje mleko prebivalstvu New Yorka. Od starih kapitalističnih

Rebelni izbruhi na Madeiri

Rebeli in vladne čete pravijo, da so smagali v bitki za posesti otoka. — Dijaška revolta v Lizboni

Lizbona, 29. apr. — Obe strani si lastita zmago v konfliktu med rebelno junto v Funchalu na Madeiri in vladnim vojaštvom, ki je bilo odpisano iz Portugalske proti vatašem s namenom, da se revolta potlači.

Vojna ladja "Ibo" v funchalskem pristanišču je odgovorila na napad s strani rebelov s topovi in prišla v vstaje, da so se umaknili v zaledje. Revolucionarna vlada pa je obratno včeraj zvečer izdala buletin, ki govori, da so bili rebeli zmagoviti v bitki in da je ljudstvo s navdušenjem sprejelo rebelna voditelja generala Souza Diza, ki je došel v mesto.

Rebela zastava revolucije je vzhrala več kot dve uri na poslopju medicinske šole v Lizboni, medtem pa so se vršile demonstracije študentov in spopadi s policijo. Trije dijaški so bili v bitkah težko ranjeni, več drugih pa je odneslo manjše rane. Dijaki so prepevali "Internacionalo" po mestnih ulicah. Policiji se je končno posrečilo odstraniti rebelno zastavo raz poslopja.

Nizke plače ameriških lesnih delavcev

Kampanja proti uvozu sovjetskega lesa in delavski razmere v ameriški lesni industriji

Washington, D. C. — (FP) — Vihementna je kampanja ameriških lesnih baronov proti uvozu lesa iz sovjetske Rusije, češ, da je produkt jetniškega dela in da bi to neugodno vplivalo na plače ameriških lesnih delavcev. V tej kampanji proti Rusiji nastopajo lesni magnati v moralni pozi in kot liberalni delodajalci.

To stališče ima čudno zaledje, v katerega je posvetil statistični biro zveznega delavskega departamenta s objavo poročila o plačah in delovnih urah ameriških gozdarjev in lesnih delavcev. Lansko leto je bil povprečni delovnik v tej industriji 56 in pol ure na teden, povprečna plača pa manj kot 36 centov na uro, ali \$20.28 na teden za poln čas dela.

Ta študij se nanaša na 45,667 delavcev v 22 državah Unije in je reprezentativen. Biro je poročil plače in delovni čas v tej industriji za zadnjih 20 let in rezultat pokaže, da je bila najvišja povprečna tedenska meza 1. 1928, ki je znašala \$21 za 56.6 ur dela na teden.

Znano je tudi, da ameriški lesni magnati vladajo s pravo avtokracijo. Njihovi posebni čuvaji pasijo, da se v gozdove ali lesna mesta ne prikladi noben delavski organizator, in ako se, ga hitro izloče in na svoj način obravnava z njim. Boji za organiziranje lesnih delavcev, ki so divjali posebno na zapadu pred leti in kulminirali v masakru delavcev v Everettu, Wash., niso še pozabljeni. Trije organizatorji so bili umorjeni, deset se jih pa še nahaja v Walla Walla ječi, kamor so bili obsojeni na 20 let.

Ako bi ameriško delavstvo ne bilo tako pozabljivo, in prominentni voditelji Ameriške delavske federacije ne v taboru Wall Streeta, bi tej hipokritični kampanji lesnih baronov in tiranov proti "jetniškim" izdelkom Rusije hitro napravilo konec.

strank sploh ni mogoče pričakovati, da bi se zavzele za problem distribucije in naprave konec profitarstvu. Za to vprašanje se bo moralo zavzeti ljudstvo in ga rešiti v svojo korist.

Anglija in Italija odklonili zahteve Francije

Trgovinski pakt med Italijo in Rusijo

Sovjetska unija bi kupovala industrijske produkte v Italiji, Italija pa bi prejela surov material iz Rusije. Pakt pomeni udarec ameriški industriji

Rim, 29. apr. — Po določbah novega trgovinskega pakta med Sovjetsko unijo in Italijo, ki je bil včeraj podpisan, bodo sovjeti v tekočem letu kupili v Italiji industrijske produkte v vrednosti \$18,500,000. Rusija je od prošlega avgusta izdala za naročila v Italiji \$7,445,000, kar pomeni skupno vsoto \$25,945,000, ki bo poročena v Italiji od meseca avgusta do konca tega leta.

Obratno bo Italija kupovala v Rusiji surov material, v prvi vrsti železo. V desetih mesecih prejšnjega leta je Italija kupila v Sovjetski uniji 700,000 ton železa v vrednosti \$7,080,500. Po novem dogovoru se bodo naročila za železo zvišala.

Pogodba določa, da bo Rusija kupovala v Italiji industrijske produkte, vključno s železniškimi stroji, avtomobili, električnimi aparati, letalski material, kemije in kovinske produkte ter železo.

Dalje je bilo naznanjeno, da bo v kratkem odpotovala komisaar Italijanskih tovarnarjev v Rusijo, kjer bo proučevala glavne industrijske centre. Velike važnosti je garancija medsebojnih kreditov, ki jo pakt vključuje. Italijanska vlada garantira 75% kredita za kolonijno eksportiranega blaga in rok za isplacitve je določen na 25 mesecev, izvenem za ladje, za katere je plačilni rok daljši.

Okoli trgovinskih stiki med Rusijo in Italijo bodo škodovali ameriškim industrijam. V preteklem letu je ameriški eksport v Italijo padel za \$58,000,000, obratno se je pa italijanski izvoz v Združene države zmanjšal za \$37,000,000.

Sovjeti likvidirali pogodbo s ameriško firmo

Moskva, 29. apr. — Pogodba za konstrukcijo največje cementarne na svetu, za velikansko štito skladišče in miln, ki jih je sovjetska vlada sklenila s McDonald Engineering Co., čikaško firmo, so bile likvidirane. Vladi pravi, da ameriška firma ni izvršila povzetih zadovoljivosti. Sovjeti bodo sedaj sami vodili konstrukcijske dela in pri tem jim bodo pomagali strokovnjaki in inženirji, katere je omenjena firma poslala v Rusijo pred enim letom, ko se je gradbeno delo pričelo.

Gangsterji v Berlinu

Berlin, 29. apr. — Nova forma organiziranega zločinstva po ameriškem zgledu se je pojavila v Berlinu, kot poročajo listi. Pojavili so se raketiirji in gangsterji, ki terorizirajo trgovce in s njimi je policija v tajni zvezi. Do zdaj so opazili kakih 50 raketiirskih organizacij z okrog 3000 pripadniki. Toda nemški gangsterji ne želijo takega bogastva kot njihovi bratje v New Yorku in Chicagu, ker v Nemčiji manjka — prohibicije.

Tri milijarde za izobrazbo ruskih delavcev

Moskva, 29. apr. — Sovjetski premijer Molotov naznanja, da bo vlada letos potrošila čez tri milijarde dolarjev za tehnično izobrazbo delavcev in kulturno delo sploh. Kulturno delo vključuje šolstvo, socialno zavarovanje, znanstvo, časnikarstvo, zdravstvo in poštne delavce. Letos bodo zgradili na Kavkazu veliko število letovišč za delavce.

Če ne bo Briand mogel napraviti čudeža, bo Paris zgubil svojo prominentnost kot kapital Evrope

Paris, 29. apr. — Ker so njene mogočne sode odklonile njene zahteve, se Francija sedaj bori na vse kriplje, da ohrani svojo dominantno pozicijo na evropskem kontinentu, ki si jo je priborila s zmago zavezniških sil v svetovni vojni.

Gotovo je, da bo francoski minister za zunanje zadeve Briand uporabil vse svoje diplomatske trike, da Francija odrazi svojo pozicijo, ko se prihodnji mesec otvorijo zborovanje Lige narodov. Zveni. Dvomljivo je, da bi mogel Briand delati čudeže in bojazen, da bodo razlike med poraženimi Nemčijo in zmagovito Francijo labriane, je utemeljena.

Dva različna pojavi v evropski politiki v tem mesecu upravičujeta bojazen Francije.

Prvi je, ker sta Velika Britanija in Italija savrili poziv Francije glede takojšnjega in ostrega prototata proti carinskemu paktu, ki je bil sklenjen med Avstrijo in Nemčijo.

Drugi je, ker sta Velika Britanija in Italija odklonili zahteve Francije glede povečanja pomorske sile. Vstajali sta, da se mora Francija držati spora-suma ali "nesporazuma," ki je bil sklenjen na konferenci v mesecu marcu.

Akcijske angleške vlade, ki je povabila nemškega kancelarja dr. Brüninga in ministra zunanjih zadev Curtiusa, naj posvetita Anglijo v juniju, je povedala bojanje v francoskih političnih krogih, ki od tega oblika ne pričakujejo nič dobrega.

Fuller lúbo podpora pri industrialcih

Povapel bi se rad na gubernorski stolček

Boston, Mass. — (FP) — Alvan T. Fuller, ki je poslal Seaca in Vamettija na električni stol, ko je bil governor, napenja vse sile, da spot pride na čelo države.

On in njegov oglaševalni štab sta že dolgo na delu. Fuller se skuša prikupiti industrijskim mogotcem z naglaševanjem, da so delavske mezne previsoke, da so unije priznane, da so delovne ure prekratke in da država daje preveliko protekcijo žonakam in otrokom v industrijah. To, pravi on, je odgovorno za slab položaj, v katerem se nahajajo industrije v Massachusettsu.

Delavske organizacije tudi ne molče na Fullerjeva izjavljanja. James T. Moriarty, predsednik državne delavske federacije, in A. T. Watt, tajnik, sta podala izjavo, v katerem pozivata in svari delavce, naj se pripravijo na boj proti Fulleru in njegovim pristadom v kapitalističnem taboru, da si ohranijo dosedanje pridobitve v socialni zakonodaji, katere bi Fuller aktual odpravil, ako bi bil izvoljen za gubernerja.

Governor zavrgel obtožbe proti županu Walkerju

New York, 29. apr. — Governor Roosevelt je včeraj zavrgel obtožnico, na temelju katere je komitej za mestne zadeve zahteval, da governor odstavi župana Walkerja. Roosevelt je dejal, da ni bila obtožba glede Walkerjeve nekompetentnosti in podpiranja korupcije podprta s zadostnimi dokazi.

Poires ubil 100 oseb v Rusiji

Moskva, 29. apr. — Silen potres je zadnji ponedeljek obkopal sovjetsko republiko Nahičevan med Perzijo in Kaspijskim morjem. Dvanajst mest je porušeno in najmanj sto oseb je mrtvih in 200 ranjenih.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE ZVEZE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodni svet za študentske delavce (vsebova) in Koroško 25.000 na leto, 25.000 na leto, 25.000 na leto; na Chicago in Cleveland 25.000 na leto, 25.000 na leto; na Toronto 25.000.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year, Chicago and Cleveland \$7.50 per year, foreign countries \$10.00 per year.

One dollar per copy—Reprints at no charge.

Advertising rates on agreement—Manuscripts will not be returned.

Member of the United States National Benefit Society

PROSVETA

2537-58 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Delovni v obsegu, na primer (March 21, 1931), poleg vašega imena na našemu poslu, da vam je v tem delovnem poslu naša pomoč. Poslovno je pravilno, da se vam hitro odzovemo.

Bratje v delu, zdramite se!

Prvi maj je mednarodni delavski dan že dvainštirideseto leto. Približno eno generacijo. V tem času si je prvi maj iztrgal priznanje v večini civiliziranih dežel in v ogromni Rusiji, eni šestini zemeljske površine, je že trinajsto leto državni praznik. Edino v deželah absolutne diktature reakcije (Italija, Jugoslavija, etc.) je slavlje pravega maja potlačeno. Slavlje ni uničeno — samo potlačeno.

Sovražniki delavske zavestnosti so naredili iz tega dneva nekako strašno; imajo ga za izbruh krvave revolucije — kakor da se revolucija, kjer je izsiljena, ozira na neke datume. Pa izjavijo vasko leto krvave konflikte z delavci, katerih navdušenje presega trezno zadržanje. Za demonstracije, za resno manifestiranje delavske zavestnosti in solidarnosti ni treba krvavih žrtv, toda v svetu večnih nepefektosti je tudi to mogoče.

Prvi maj je dan delavskih manifestacij in protesta.

Delavci ustavijo delo za štirindvajset ur in se zberejo v dvoranah in na prostem ter korakajo po ulicah iz razloga, da pokažejo, da se zavedajo krivice, katere jim povzroča kapitalizem s svojimi režimi in da protestirajo proti tem krivicam. To je bistvo, značaj in namen prvomajskih manifestacij in demonstracij.

Zavedni delavci sicer poznajo krivice in izražajo svoj protest na ta ali oni način sleherni dan v letu, ampak prvi maj je bil določen, da to izrazijo skupno in javno pred vsem svetom. Kdorkoli delavsko čuti, spada zraven.

Prvi maj ni torej dan počitka in veseljačenja in ni treba, da bi bil dan podiranja in pobojev, temveč je svečan dan, ko zavedno delavstvo pregleda svoje vrste in ponovno razglasi svoje zahteve in težnje. Zato se objavlja-jo majski manifesti. Prvi maj nikakor ne sme biti dan gola čustvovanja in sentimentalnih fraz kot kak verski praznik, pač pa dan resnega razmišljanja in besede. Kajti delavsko gibanje ni in ne sme nastopati kot enostavna stvar, ki se lahko opravi z navdušeno pesmijo in vzkliki.

Dostikrat je bilo že poudarjeno, da 1. maja delavstvo kaže svojo moč.

V čem pa je ta moč? V velikih masah, rdečih zastavah, krepkem vzklikanju "živio" in "dol" ali odmevanju godbe in petja?

Niti malo ne. Rdeča barva je le simbol, velika množica nas lahko vara in trombe podirajo trdnjave le v svetem pismu. Zanesljiva moč tudi ni v orožju, če bi bilo to potrebno. Kdor se zanaša le na orožje, je lahko danes zmagovalac — jutri pa obliži pobit.

Moč delavstva je le v izobrazbi in delu. Edino ta moč šteje. Neizobražena masa, pa naj šteje milijone glav, je kup slame, ki se hitro uže in zažari z visokim plamenom, od nje pa ostane prav tako brzo le kupček črnih saj. Kaj to pomaga?

Izobražena množica, ki ve, kaj hoče, in ki vztrajno in neprestano dela, da dobi, kar hoče, ta je moč, ki bo zmagała in osvojila svet. Srečen je, ki se prišteva tej množici!

Izobražena delavska množica je organizacija izobraženih posameznikov — ne samo posameznikov; posameznik ne šteje nič in množica takih posameznikov ne šteje nič, ako niso vsi ti posamezniki ene misli in prepričanja, kaj hočejo in kako dobiti. V tem — v tej misli in prepričanju, v tem znanju — je moč.

Vse drugo — navdušenje, pesem, simbol — je le sladka skorjica in ornament.

Kdaj bodo delavci zmagali?

Kadar bodo znali zmagati!

V Ameriki še ne znajo. V Ameriki je še nekaj milijonov delavcev, katerim je prvi maj toliko kot prvi april ali prvi junij. Nie ne vedo o mednarodnem delavskem prazniku. Drugi milijoni nekaj vedo, toda napačno in nocoje ali se ne upajo misliti o tem. Le majhna peščica ve. Ta peščica pa raste in nekega dne bo večina — in takrat bo tudi v Ameriki prvi maj priznan praznik dela.

Zgodovinska doba je tukaj, veliki moment prihaja, vse je pripravljeno in čaka na vzbujene delavske množice. Samo na te še čaka.

Bratje delavci, zdramite se!

Bratje, dani se, na delo!

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

(Dopisovalci in poročevalci domačih vesti, ki jih Prosveta prinaša dnevno v koloni "Glasovi iz naselbin," naj vselej podpisujejo svoje polno ime in zavežejo svoj podpis, kar naj smatrajo za svoj prispevek. Poročila in dopisi naj bodo jedrasti, kratki in resnični; opisani morajo biti v dostojnem tonu. Na anonimna pisma in dopise se ne bomo odzivali.)

Roboti in človek

Walsburg, Colo. — Mnogo se človek nauči iz listov kot je naša Prosveta. Se do pred par leti sem bila trdno prepričana, da pride vse dobro in slabo od Boga, a sedaj sem pa spoznala, da temu ni tako. Človek je sam gospodar na zemlji, zato pa je tudi sam odgovoren za razmere kakršne so. Da je dapes tak nered med zemljani, je pač potrebno za kapitalizem, enako je potreben ur v posmrtno plačilo med delavci.

Pa pogledimo razliko med robotom in človekom. Stroj, ako ni vse v redu, se ustavi, nakar se ga pregleda in popravi, da gre spet naprej. Drugače pa je s človekom. Kadar ni kaj v redu z njim, se ga pusti njegovi usodi, ne glede na kakšnih razmerah se nahaja. Ako pa postane sumljiv radi česa, ker ga je prazen želodec prisilil do tega ali onega, zapade strogi kazni — in narod je rešen pohujšanja in sovraštva.

Se mnoge žrtve bodo doprinešene, predno se bo človek osvobodil — potem izuma modernejša robota in potem spoznanja, da se mora človek-delavec otresti vseh spon, ki ga tišajo k tlom. Želodec, ki je gonilna sila, ga bo prisilil misliti, kakor je dosedaj prisilil roke trdo delati. Potem bodo pričeli izginjati volkovi v ovčjih oblačilih. Na svet se bo naselila nova doba in pazilo se bo na življenje človeka — kakor se pazi sedaj na stroje. — Mary Tomsich.

Sobratu in soderu Andrej Ivančiču

Umrl je moj!
Kje tak je še med nami,
kot on, ki spi v prezgodnji grobi jami.

—S. Gregorčič.

Johnstown, Pa. — Zatemnilo je obzorje slovenskega življa v naselbinah Conemaugh-Franklin in vse okolice, ko se je raznesla novica dne 22. aprila (jutraj), da si se od nas za vedno poslovili šele v 30. letu cvetočega in mnogo obetajočega življenja. Še pred dobrim tednom čil in zdrav, ko si se pripravljaval za vlogo v igri za prvomajsko slavnost, si mi nekako žalostno omenil: "Jaz ako-ro gotovo ne bom sodeloval pri tej priredbi." Na moje vprašanje, zakaj ne, si akomignil s rameni, sam ne vedoč zakaj, le neka črna slutnja te je obdajala.

V tvojem stanovanju ti je bolehalo tvoja 8-letna najstarejša hčerka za pljučnico, boreča se s smrtjo, in skrb za njo je bila za tvoje mehko in ljubeče srce mena prehuda. Kakor tvoja ljubeča soproga si prečel ob njeni postelji dneve in noči ter ji stregel, medtem ko si pozabil sam na sebe in se prehladil. Pomagal si rešiti ljubki hčerki življenje, sam si pa ležal v posteljo, iz katere nisi več vstal.

Se kot mladenič, v napol otroški dobi, ko si stal doma na Unču pri svojih starših in jim a svojo pridnostjo pomagal pri domačem delu na polju in v gozdu, te je tiranica slla krute svetovne vojne a allo odtrgala od svojcev in te uvrstila v bojne zakope med druge nevarne mlade in stare ljudi in si bil z njimi pognan liki živina v klavnico. Potrpelljivo si prenašal neizmerne napore, glad in šikane poleg vodne nevarnosti, da padeš vsaki čas. Končno si bil zajet in odgnan daleč doli v Italijo, kjer se je začelo novo poglavje neizmernega trpljenja v obliki lakote, šikaniranja, trpinčenja in zasramovanja od strani poživljenega in ponorelega vodno krvočevnega človeštva; tudi to si junško prenesel, prispel si zopet domov k svojcem kot izkušen človek, ki je v zgodnji mladosti že okusil vse grenkosti in barbarstvo današnje človeške družbe, morda si konec je trpljenja in sedaj bom imel mir. Ampak motil si se, preganjanja še ni bilo zadosti, nisi se od odpelil, ko je tebe in tvoje sovratnike strahopetna italijanska oborožena sila dala poloviti ter vas vlačila po vojnih taboriščih, vas stradala in mučila brez vsakega povičja. Ko so te končno

Pomladni čas

Elizabeth, N. J. — Bliza se praznik vsega delavstva. Najlepši letni čas je pomlad, posebno pa še meseca maja. In delavstvo si je izbralo 1. maj za svoj praznik, ki je spomlad prerodenja, nove misli in novih moči. Vse se prebudi iz dolgega zimskega spanja in se veseli v topli solnčni naravi — tako tudi človeštvo.

Svetoyno delavstvo, ki se zaveda pomena delavskega praznika Prvega maja, se tudi zaveda trpljenja, ki ga mora prenašati zatirano ljudstvo v državah tiranjskega vladanja: v Italiji, Rumuniji, na Poljskem, Ogrskem in tudi v Jugoslaviji. V teh deželah je svoboda nepoznana stvar. Svoboda toliko časa ne bo, dokler ne bo počila struna, kot je pred par tedni na Španskem.

Prisel bo čas, ko bo delavstvo imelo več pravic, ko bo imelo pravice, ki mu gredo, kajti delavstvo je ustavitelj vseh dobrin in vseh komfortov, ki se ga dobi na svetu. V Združenih državah vlada občutna kriza. Na tisoče in tisoče delavcev išče dela že meseca, pa zaman. Milijone ljudi je prizadetih v tej depresiji in mnogi stradajo. Nekaj je gnilega nekje. Delavstvo bo pa moralo spoznati, da mora voliti svoje zastopnike v postavljajo, zastopnike, ki bodo gledali za delavske interese.

Danes imamo mnogo diktatur v raznih državah. Ljudstvo je tlačeno in tlačeno so njegove pravice. V visoko razvitih industrijskih državah delavstvo trpi nima zaslužka, če pa dela, mora delati za pčlo mezo. Na vsak način se bo moralo delavstvo prebuditi, vse delavstvo celega sveta, da bo izvajalo zmago, zmago svobode in enakopravnosti. Rad bi videl dan, ko bo de-

lavstvo pometalo kralje in mogotce raz prestolov.

Delavske razmere v tej okolici so slabe. Mesto, da bi sedaj začeli delavce upoševati, jih še odpustajo. Izgleda, da bomo delavci kmalu morali od upanja živeti. Če se sploh še kdaj vrnejo do dobri časi, bo odvisno od nas, ako bomo volili v postavljajo svoje zastopnike.

Andy Sprogar.

Nekdaj in sedaj

Milwaukee, Wis. — Živo se spominjam kansaskih prvomajskih praznov in kako vneto so se pripravljala društva in klubi. Vred slabih razmer smo se pa leta 1921 preselili v Clinton, Ind., kjer smo tudi vsako leto praznovali Prvi maj. Premogarska kriza pa nas je spet pregnala in smo pobrali šila in kopita ter se naselili tukaj, kjer smo članica društva Venera 192 SNP, ki bo obhajalo Prvi maj jutri (1. maja) v SST dvorani zvečer.

Na tem sestanku bosta govorila sodruga Otto Hauser in Severino Polo. Ujundno vabim vse zavedne delavce in delavke, posebno pa vse bivše Kansaskane ter Clintončane, ki sedaj žive v Milwaukee, da pridete, na našo prvomajsko praznovo ob 8. zvečer ter da tako skupaj osvežimo spomine na nekdajne kansasko prvomajsko slavnost. Vstopnina za moške 50c, za ženske pa 25c. Na svidenje 1. maja!

Terezija Juvanc.

S poseta

Detroit, Mich. — (Zakasnelo poročilo.) Dne 4. aprila so bili telefonično povabljeni igralci in igralke žoge pri društvu Young Americans, da gredo v Cleveland. Pridružili sem se jim tudi jaz in naša "ekspedicijska" se je odpravila proti Clevelandu v Fordovih "lizah". Bilo nas je 28. Žal, da nas ob prihodu v Cleveland ni nihče čakal in bili smo celi dve uri prispuščeni samim sebi. Toda temu je bilo kmalu konec, ko so nas sprejeli in nam razkazali Slovenski dom, ki je v resnici lepa stavba.

V žogarski tekmi je zmagała skupina detroitskih deklet — 24-8. Nato so se bili za zmago našli in clevelandski fantje, in naši so zmagali v prvi polovici, druga polovica pa je prinesla zmago clevelandskim fantom. — Ker se nam je zdelo, da nas Clevelandčani niso hoteli poznati, smo se okrog polnoči odpravili v Detroit. Upamo, da bomo prihodnje leto se apet srečali s clevelandskimi fanti v baseballski tekmi. — Chas. Kaitner st.

Dve prireditvi 3. maja

Collinswood, O. — Poročano je bilo že parkrat, da se bo tukaj vršila prvomajska praznava v nedeljo 3. maja v SDD na Waterloo rd. ob 7:30 zvečer. Nastopila bo Zarja, odsek kluba 27 in izvajal bo prvovrsten vodilski program. Zato vabimo vse od tu in vseh bližnjih in oddaljenih naselbin, da nas posetite. To bo dan soc. kluba 49.

Jeanette Perdova pa bo isti dan na St. Clairju v S.N.D. priredila svoj koncert, in vršil se bo ob isti uri. Njen koncert je vreden, da se ga poseti. Komur se ne dopade ena priredba, si bo torej lahko prebral. Pridite pa prav vsi na eno ali drugo.

Frank Barbič.

"Blažena prosperiteta"

Indianapolis, Ind. — Dasi skoro širša javnost za nas ne ve, imamo tudi tukaj prijazno slovensko naselbino, toda tudi nas ni pozabila oblatati blažena Hooverjeva prosperiteta, ki ni vredna, da bi se jo omenjalo, ampak da bi črnlnik pograbil in ji ga vrge v obraz.

Jaz sem star livar, ali "Old Moulder," kot bi rekel nekdanji dopisnik iz Terre Haute, Ind. Izdelal sem že marsikatero "dumijo," kateremu bi se menda reko po slovensko "bedak" ali "tepec." V livarnah se navadno dela "dumije" za lžake in kopalne banje ali kar se že izdeluje v takih tovarnah. Večkrat se zgodi, da živi "dumiji" izdelujejo in pripravljajo mrtve "dumije." Da!

V tej delali nam vladajo republikanci ali pa demokrati, kakor se pač zasuha. Delavci pa so na isti točki, naj pride na krmlilo slovi oasel, ki sta simbola starogardnikov. Oslu bi se tudi lahko reklo "dumi," ker mu je zelo podoben. Molči in dela kot

osel. Ali smo delavci tudi taki, kaj mislite? Trpini smo in delamo za druge.

Na milijone ljudi je brez dela in jela. Mnogo jih strada in zmrzuje, ker nimajo nikakih sredstev za najpotrebnejše. Naša naselbina je dobro organizirana v raznih podpornih društvih in vse naše organizacije so tukaj reprezentirane, tudi strbeka, poleg tega pa imamo tudi samostojna društva. Napredujemo vse še precej povoljno. Prihodnje leto se bosta tukaj vršili konvenciji dveh slovenskih organizacij, in sicer JSKJ in KSKJ. Upamo, da nas bo kdaj tudi SNPJ počastila a svojo konvencijo. Delegatete bomo sprejeli z veseljem.

Frank Zonja.

Dva koncerta: 3. in 9. maja

Chicago. — Pevski zbor "Danica" priredi v nedeljo 3. maja točno ob 3. popoldne v Narodni dvorani, Racine in 18. cesti, svoj prvi koncert, ki bo zanimiv, zakar jamšajo Danicari, ki se pridno uče in pripravljajo. Program vsebuje zelo lepe pesmi, ki bodo zadovoljile vsakega posetnika. Nastopili bodo tudi štirje drugi pevski zbori, pa naj pride na plan vse kar je slovenskega. Kočvarjev orkester bo igral na ples. — Dne 9. maja priredi svoj koncert gočna J. Perdanova v C&S&P dvorani, May in 18. cesti. Pričakuje se velika udeležba.

Anton Krapenc ml.

Razprava o iniciativah

Vrednost referendumov

McIntyre, Pa. — Na izredni seji 19. aprila je članstvo društva št. 361 razpravljalo o predloženih iniciativah. Navzočih je bilo zelo veliko članov. Predčtana je bila točka za točko, nakar smo o vsaki razpravljali ter glasovali za ali proti. Navzoč je bil tudi tajnik od društva št. 25 v Iselinu, Pa., br. Thompson. Spregovoril je par besed v angleščini za angleško govoreče društvo in raztolmačil pomen te seje. Vseakakor bo pri končnem glasovanju odločila večina.

Našemu članstvu se je čudno zdelo, zakaj se iniciativa ne bavi z bol. akcijo. Kako je mogel gl. odbor prezerati to važno vprašanje? (Iniciativa o bol. skladih bo v kratkem izdelana in predložena članstvu v razpravljanje. — Opomba ured.) Naše mnenje je, da je bil sklep, da se vsak sklad vzdržuje zase, pošten in pravičen. Potem so pa stvar spreminili. Zato pa imamo sedaj toliko sitnosti.

Splošnega glasovanja (referenduma) bi ne smel nihče ovreči, pa naj se tiče katerekoli vprašanja jednote. Članstvo mora biti vrhovna instanca. Tako jaz razumem demokracijo.

Anton Modic, član društva 361.

Ne znižati odškodnin!

St. Louis, Mo. — Društvo št. 107 je na redni seji razpravljalo o bolniških skladih in prišlo do zaključka, da se naj vzdržuje vsak zase. To bi vsakakor bilo bolj bratsko. Glede operacij: Še sedaj ne zadostuje odškodnina, kajti vsak zdravnik računa čez dvesto dolarjev. Vred tega je naše društvo proti vsakemu znižanju operacijskih odškodnin. Mi smo za to, da ostane do prihodnje konvencije.

Ciril Medved, član društva 107.

Proti znižanju odškodnin

Barborton, O. — Glede odškodnine za operacije sem mnenja, da vse ostane po starem. Ako pa je potreba, naj se razpiše izredna naklada, da se bo pokrilo luknje. Sicer so slabi časi, toda denar bo treba od nekeje vendarle dobiti. Jaz sem proti temu, da bi se odškodnina za operacije znižala, kajti že sedanja odškodnina ne zadostja stroškom za zdravnika in bolniške potrebe.

Alois Ocepek, član društva 48.

Skladi

Arona, Pa. — Na redni seji 12. aprila je društvo št. 199 vzelo v pretres predložene iniciative in prišlo je do zaključka, da se naj bol. skladi vzdržujejo vsak zase. To bi odpravilo sitnosti in bilo bi tudi boljše nadzorovanje bolnikov. — Frank Godina, tajnik.

Za predlog "A"

Gary, Ind. — Priporočam članstvu, da glasuje za predlog "A." Ker predlog "B" ni priporočljiv. Po sedanjih izdatkih 3c ne zadostuje.

Andy Unetich, član dr. 271.

Ameriški socializem

(Nadaljevanje.)

Industrijsko društvo si mislimo kot organizacijo producentov in konzumentov, kateri "domovinska pravica" je v njihovem delu to pravico nosijo s seboj, kamorkoli gredo. Obvezno organiziranje vsega odraslega prebivalstva po poklicih, torej po industrijah in poseljih, je neobhodno potrebno; prav tako, za tako organizacijo absolutno potrebna racionalna kontrola prebivalskega naraščanja dotoka.

Vsako spada v svojo unijo, ki je eno družbe. Unija je občina nove "države"; unije ene industrije ali profesije so avtonomne na "provinci" zase, federacija vseh industrij in profesij je pa jurisdikcija v kontinentalni ali kakršnekoli obsegu. Unija je lokalna oblast za svoje člane, širša organizacija sklepa za dotično industrijo in zastopniki industrije so centralna vlada. Vse funkcije — administrativne, zakonodajne, pravosodne — lahko opravijo elektivni organi omrežja te organizacije. Nobenih separatnih institucij ni treba. V tem je zapovedna rektna ljudska kontrola vsega javnega življenja. Ideja tega sistema se ne sme zamenjati za sovjetsko piramido ali kak sindikalizem, kateremu je dosti teorij.

Nekaj takega, ali približno takega, moralo priti v novi družbi na ameriških tleh ne pa politično-industrijski dualizem, ki si ga zamišlja Thomas v svoji knjigi. Socializem zahteva enotno in zaokroženo organizacijo najširšo in direktno kontrolo brez pomembnih odgovornosti in dolžnosti, ako hoče biti demokracija. Če računamo, da bo družba zabilvala največ štiri ali pet ur dnevnega absencesa dela od članov, bodo imeli dovolj časa in razpolago, da se pogljobijo v probleme skupnega blagostanja in sodelujejo v javnih razpravah in referendumih.

Thomas je v svojem sistemu pustil ta finančni aparat (denarno valuto, banke). Dvoma, da nekaj časa bo to moralo biti, toda iz Thomasovih besed je razumeti, da je današnji sistem nenasledljiv. To se čita malčudno. Neverjetno je, da ne bi boljše ekonomska organizacija ne mogla enkrat razviti tak boljše sistema izmenjave. Njč ni tako do brega, da bi ne bilo lahko še boljše! In nihč naj ne misli, da a kapitalizem pogine ne modrost na svetu. Denar, ki predstavlja gmo no vrednost, je dober in potreben za individua alno gospodarstvo in privatno trgovino, ne pa toliko potreben za kolektivno ekonomijo. Brez denarja si ne moremo misliti meznega sistema in izkoriščanja — in tega socializem odklanja.

Neko stalno merilo vrednosti bo vedno potrebno, ne bo pa vedno zlato in srebro to merilo. Sploh je zlata valuta v večni nevarnosti vsled odkritja novih velikih zalog zlate rude, radi česar pade vrednost te kovine, ali pa od kritja praktičnega procesa za umetno izdelovanje zlata. Ko pride ta kriza, si bodo morali misliti nekaj drugega. Najbrž pride nekoma na misel sistem, na podlagi katerega bodo do ločili vrednost dobrin po času, ki se porabi ne izdelavo in dobili bodo povprečno enoto. Na primer: ena ura dela je toliko kot dva dolarja in za pet ur dela imam pri družbi deset dolarjev kredita. V socialistični družbi pa ljudje gotovo ne bodo mislili in računali v dolarjih terminih.

Thomas je v svoji knjigi obdelal na kratko vse faze življenja po socialnem preobratu. Vzel je na piko kulturo, šole, zdravstvo in tudi cerkev, kateri je podelil najširšo svobodo (Thomas je bil pred petnajstimi leti nekaj pator in najbrž je še v njem precejšnja merica verskega čuta, kar pa za nas ni važno.) Zmisljaki problem (farme) bi on rešil s počasnim razlaščanjem a pomočjo davkov, ki bi bili tako visoki kot znaša redna vrednost zemlje; to bi bil sistem počasne konfiskacije, kajti farmer bi rajši odstopil zemljo kot plačeval tak davek. Cilj tega je, da družba dobi vso zemljo v svojo last in industrializira vso živilsko produkcijo, kolikor se ne doseže te stopnje pod privatnim lastništvom.

(Dalje v soboto.)

Srce

Vse naše življenje zavisi od rednega delovanja našega srca, njegova delovna sposobnost mora biti tedaj ogromna.

S skrbnimi merjenji in računi so ugotovili, da požene vsak stisk srca v aorto 10 cm³ krvi. Ker znaša celotna količina krvi pri odraslem človeku 1. — 1.5. del njegove telesne teže, se mora srčna mišica stisniti kakšnih 28-krat, da dōpe pri prvem stisku v šilje pogmna kri spet do srca. To traja nekako 24 sekund in v teku teh 24 sekund se je tedaj vsa kri po enkrat naskrila v pljučnih sveženih kisla in odala strupene pline, posebno ogljikovo kislino, ki jih je pobrala v telesu.

Ker pridejo na vsak diih prilično štirje tripti, se razdeli med tem dihom vdihani kislina na približno 680 cm³ krvi. V teku sedmih dihanj se vsa kri prepoji s kislikom in ga v istem času odda na milijarde telesnih stanic. Prenos kisla na stanice oskrbujejo rdeča krvna telesa, ki dajejo krvi tudi njeno karakteristično barvo.

Pred novimi poskusi z raketami

Erich Dwyer:

Armada za žičnimi plotovi

Za Prosveto prejel Tone Selikar

V Nižinogorodu je naenkrat konec naše vožnje. Nihče ne ve zakaj. Izstopili smo. Prastara žitna skladišča iz črnega lesa stoje nasproti. Sedeli smo več ur na trdem pločniku in opazovali bogato življenje tega starega trgovskega mesta.

Opoldne so pripeljali okoli dvajset kmečkih voz. "Za ranjence," je dejal stražar. "Hudirja, kdo bi si mislil, da so še ljudje na svetu!" je zamrmral Brunn.

Zlezli smo na te lesene teljge in si zasilo uredili prostore. Oddelek oboroženih kozakov nas je obkolil. "Pašol, naprej!" Česte so neverjetno izvožene, jama pri jami. Dasiravno se vozimo počasi, vendar nas boli preležana koža.

Vozili smo se eno uro skozi mesto. Čudovite cerkve stoje na trgih, ob cesti pa se šopirijo do streh zrezljane hiše bogatih trgovcev. Okoli nas je pestro, skoraj orientalsko vrvenje. Ljudstvo je obatalo in s ponosom zrla na dolgo kolono ujetnikov. Mnogi imajo izraz sočutja v očeh, kadar gredo mimo sestranci v strganih cunjah, mnogi pa nam groze. "Kakor da bi se vozili po kakem zabojku za barve!" je menil Pod.

Toda niti čez dve uri nismo na cilju. Vozimo se že več kot tri ure. In vedno se vozimo skozi sredo mesta. "Hej, Brunn, ali nismo že dvakrat videli te cerkve z modrimi kupolami?" "Ali so se Ruaj izgubili v lastnem mestu," mi je odgovoril v smehu, "ali pa nas kažejo. Vozijo nas nekakrat po istih ulicah naokrog — ljudstvo pa misli, da vodijo vedno nove ujetnike!"

In tako je tudi bilo. Nekatero cesto smo prevozili trikrat, štirikrat in še proti večeru smo bili izven mesta. Malo taborišče, baš tako kakor Uriškaja: Tri napolnjene barake obdane z visokim plotom. "Glavo si pustim odrezati, če nas niso iztovorili samo zato, da so nas pokazali ljudstvu!" je dejal Brunn. "E, še skozi marsikatero mesto nas bodo tabole vozili, predno bomo na cilju, menim jaz..." kima Pod.

V barakah, ki nimajo niti lesenih tal, je zemlja od deževja kakor blatna brozga. Prične iste kakor v Ugrikanji. Pred nami čepi oni, ki so prišli semkaj že pred nekaj dnevi, med njimi je nekaj Nemcev. Radovedno so nas ogledovali. Neki hanoverski dragonar, velik in vitez podčastnik, je prišel k nam. "Moje ime je Seydlitz. Ali vam lahko s čim postrežem?"

"Hvala, za sedaj rabimo samo počitka, mislim. Ali ste že dolgo ujeti? Nekam sveži ste še."

"Pred tremi tedni. Pripeljali so nas semkaj s fronte."

"Kako je tam?" sva ga vprašala jaz in Schnarrenberg naenkrat.

Dragonar poroča. Kako, je li to mogoče? Zmage, same zmage? V Kurlandu, na Poljskem, v Galiciji. "Upam, da bo mir že pred to zimo," je končal.

Schnarrenberg so je razvnel. Njegovo lisasto obličje, na katerem se še poznajo sledovi nagajke, se je po tistem dogodku privrlo zopet nasmehnilo. "Otroci, je dejal veselo, "mi zmagujemo, in to je vse! Vse drugo..." Zaničljivo je zamahnil z roko po zraku in frknil a prsti. "Ne, to je vse..."

Naslednjega jutra me zbudi pridružen krik. "Gotovo ste znoreli!" sem sišal Pod.

Drgnil sem si krmečljave oči in vprašal: "Kaj pa je, Pod?"

Pokazal je s prstom na enoletnega prostovolca z očali, ki je brez arajce čepel na prični. Bil je to šibak mladenič s dekliskim obrazom.

"Ta človek ne more ubiti niti ene uši. Junker, si že čul kaj aličnega? Vsako posebej jemlje iz srca in jih skrbno odlaga na zemljo..."

"Vi ste gotovo pacifist?" mu je zaklical Brunn.

Vsi smo se glasno zasmejali. "Nak, človeče," mu je zagrozil Pod in zavijtel svojo široko tace, "tako pa ne smete! Svetujem vam, da greste tla posejati ven, sicer vam jih pobijem na vašem lastnem telesu!"

Popoldne smo vsi ležali na soincu. Za kosilo smo dobili redko juho in kosček mesa, natknjenega na lesenem klinu. Kdor je imel srečo je ulovil pravo meso, večinoma pa nas je dobilo le žile ali pa kožo.

"Kaj ne moremo tu ničesar kupiti?" je vprašal Pod slabe volje.

Dragonar, ki se nam je pridružil še s svojim kameradom, nekim huzarjem, je zmajal z glavo. "Samo kvas," je dejal.

"Kvas?" je vprašal mali Blank. "Je to za jesti?"

"Ne, to je pija. Rusko pivo. Napravljeno je iz zavretega črnega kruha, če se ne motim..."

"Iz črnega kruha?" je vzkliknil neki Bavarček. "Hergotsakrament, in to naj bi bilo pivo? Ali je v resnici Bog zapustil te Ruše?" Sel je, da si natančneje ogleda to pivo. Trije so pričeli igrati karte, nekdo si reže nohte na nogi. "Prejle sem videl na vaši prični nekega ulana," sem vprašal Seydlitza. "Kaj je z njim?"

"Griza," je dejal Seydlitz tiho. "Imeniten dečko je. Vojni prostovoljec, 45 let star! Dr. Sieveking iz Hamburga, državni pravdnik. Škoda ga je..."

"Je že tako slab?"

"Gre že kri iz njega..."

Nekega večera se je vsedel k meni Brunn. "Junker," je dejal, "tudi jaz bi se rad naučil nekaj ruski. Kmalom bomo odpotovali in rabil bom..."

Nisem mu govoril o knjigah in zvezkih! Sedaj poznam metodo. "No, kaj bi pa rad vedel? Ali imaš kaj papirja? Napiši!"

"Kaj se pravi: Ljubim te!"

"Ja vas ljubim..."

Piše. "Daj mi poljub —?" je še vprašal. Povedal sem mu. "Rad bi pri tebi spal?"

je nadaljeval. Tudi to mu razložim. Skrbno je vse napisal. "Se kaj?" sem ga vprašal.

"Hvala, to mi zadostuje..." je kratko odvrnil, se vsedel od mene, zgrubal čelo in se zatopil v te besede.

Osem dni pozneje so prišli po nas zopet z vozi. "Takoj pripravite vse za odhod!" Izpraznili so ves tabor. Tudi oni, ki so prišli pred nami, gredo. Samo kakih trideset težko bolnih je ostalo.

Postavili smo se v vrste, pa smo takoj zopet poglobili v travo. Naučili smo se namreč, kaj pomeni v Rusiji "sičas — takoj." "Ko bi le bili v vagonih! Na spodnjih pričnam ne vzdržim... Zopet bo pretep..."

"Nič strahu, sinko," je dejal Pod. "Bom to že jaz poskrbel!"

Ko smo zagledali Kozake, ki nas bodo spremljali, sem s svojima novima tovarišema odšel še enkrat k baraki. Dr. Sieveking je ležal na travi. Namesto blazine je imel pod glavo velik kamen. Njegove jahalne hlače so široke in okorele od blata in krvi, njegovi lasje beli in razmršeni, obraz sestradan. Rad bi nam še enkrat stisnil roko, pa komaj prste premika.

"Le pojdite, mladi moji!" je dejal s steklenimi očmi. "Le pojdite! Ne pozabite mi Nemčije..."

(Dalje prihodnjik.)

F. C. Weiskopf:

Življenska renta ali hudič ne spi

III.

Gospod Prokop Virfi, s katerim se je Jarmila po Matejevem prošenju redno sestajala — ob torkih in petkih zvečer in vsako drugo nedeljo popoldne — je povsem ustrezal podobi, kot si jo je ustvarila o svojem "mlajšem primernem gospodu," ki ga je iskala.

Gospod Virfi je bil v najboljših letih, tik nad trideset, bil pa je po videzu starejši. Nosil je redno bombažaste rokavice brez madeža in na njegovi meloni nisl našel praška — vez moč kot iz škatlice! Bil je vedno snažno obrit, kot se spodobi: male brčice so mu bile energično pristrižene; lasje pokrtučeni v nepriporočno pokončno frizuro. Vse na njem je bilo, kjer in kakor je moralo biti — samo nos je imel malo hibo. Toda moral si samo enkrat pogledati v "Ilustrirani kurir" — oglasni del, rubrika "Ženitvene ponudbe in dopisovanja" — da si se prepričal, da živi na ducate značajnih, pametnih, lepih mladih deklet, ki so iskale prav take gospode, "kdoveč s enim otro-

kom niso izključeni, manjša telesna hiba ni ovira." Ze od nekdaj je čutila Jarmila, da bo ravnala v odločilnem trenutku prav tako brez predsodkov kakor ta značajna, pametna deklica. (Ne glede na to, da je bila o vrednosti moške lepote istega mnenja kot njena babica). In res, takoj o prvi priložnosti je prebila preizkušnjo: tudi zanjo ni bila manjša telesna hiba nikakoli ovira! Posebno, če je odhitala, kot pri gospodu Virflu, mnogo prednosti.

Gospod Virfi je bil miren in pravičen, ustrežljiv in vljuden (že iz uradnosti, po službenem predpisu za uradnične varnostne službe); bil je zmeren in zvest načelom — gostilničarjem, ki so hoteli imeti odprto "samo še tre-nutek" čez policijsko uro, ni nikdar za več popustil kot za tri vrčke piva in za pol ure in pri aretacijah in zasliševanjih je vedno skrbno pazil, da ni prišel v častnik.

Prizadeven in pri predstojnikih priljubljen je upravičeno upal, da bo v nepredolgem času napredoval: v dveh ali treh letih za civilnega agenta prvega razreda, po nadaljnjih petih letih za nadzornika in mogoče pozneje za nadnadsornika.

Predvsem pa je imel gospod Virfi ono, kar je imenoval "zdrav

človeški razum in dober nos."

Skromen, kot je bil, ni ravno rad o tem često govoril; toda sementertja, če je bil dobre volje in če je bilo zraven par dobrih prijateljev, je vendar povedal to ali ono zgodbo: kako spretno se je na primer nedavno izrezal iz hudičeve smolaste zadeve ali kako izvrstno je pred kratkim zanosoval imenitno stvar...

Skratka, vsakdo je lahko spoznal: ni bilo nobenega, še tako koželjivega položaja, iz katerega bi gospod Virfi ne našel izhoda. Nobenega!

Izvil se je celo iz onih še posebej nevarnih škripcev ob koncu vojne! Postal je tedaj različni "elementi," ki jih je še pravkar imel na razpregledu, ki jih je opazoval, zapiral in zasliševal, nenadoma — čez noč tako rekoč — prav veliki gospodje, ki jim je bilo treba samo migniti s prstom, da...

"Brrr! Bolje je, ne misliti na to, kakšno juho bi ti lahko komu skuhali!"

In gospod Virfi, ki mu postaja pri spominu na to izmenoma vroče in mrzlo, akremali obraz v kisel spako in šine s kazalcem desnice med ovratnik in vrat. Levica pa počiva med tem pod rdečimodrim namiznim prtom na Jarmilnem kolenu.

Medtem ko pripoveduje gospod

Virfi o onem hudem času, sedita drug ob drugem na vrtu pivnice "Pri Tomažu" na "Mali strani." Vroč avgustova nedelja je in komaj pred pol ura ste se pravilno slovesno zaročila. Po večerji, kot se ob taki priliki spodobi: vampova juha — tako gosta, da je pokonci obtičala v njej žlica — avinjska penčka s cmoki in zeljem, črno pivo, redkvice in preste.

Da, v prekieto hudih škripcev je bil takrat!

Gospod Virfi, ki se takrat prav za prav ni pisal Virfi, temveč Wuerfel. Prokop Wuerfel... toda prav za prav tudi ne Prokop, temveč Josef, Franz Josef (po cesarju, Wuerfel starejši je bil namreč vojaški jetnikar in je hotel postati štabni jetnikar); gospod Franz Josef Wuerfel torej, policijski agent kot sedaj, je bil takrat popolnoma resno prepričan, da je vse izgubljeno in da je lahko vesel, če odnese pete z vsaj napol zdravo kožo. V naglici je odstranil nekaj papirkov, neprijetnih aktov, v katerih je bilo zabeleženo njegovo ime; uničil je — ponódi in ob vseh mogočih varnostnih ukrepih — svoj lovski kloboček in pločevinasto znamko z dvojnimi orlomi; obrli si je brke in si kupil temna očala...

skratka, skušal se je čim temeljiteje iznebiti Franza Josefa Wuerfela. Za najskrajnejši slučaj je celo pretehtal načrt, kako bi izginil v Ameriko ali kam drugam, seveda z drugim imenom, mogoče kot Prokop Kostka ali kaj aličnega.

K sreči pa se tak najskrajnejši slučaj ni pripetil.

K sreči se je še ravno o pravem času spomnil, da je čital nekatera imena, ki so postala čez noč slavna, v neklih seznamih, ki so bili zaznamovani s "s. z." (strogo zaupno!) in ki so bili shranjeni v mapi "Poroki in zaupniki". Se je spomnil, je odločil temna očala v predal, je izvel v zadnjem kotu omare skriti dvo-

redni modri sako, je nekaj ljudi obiskal... In je bil naslednji dan zopet na prejšnjem mestu. Brez brk še, a sicer popolnoma stari. Samo ime je obzirno nekoliko izpremenil: primek, ker se je tako lahko boljše prilagel novemu službenemu jeziku, in krstno ime, ker je bil kot goreči republikanec in demokrat za "popolno odpravo avstrijskanta-tva."

"No, in odtlej, Jarmila, gre vse kot po maslu!"

UGODNE VESTI IZLETNI-KOM NA IZSELJENISKI KONGRES

Potnike na izseljeniški kongres v Jugoslavijo, ki potujejo s "Aquitania" na 17. junija iz New Yorka, se tem potom obvešča, da jih čaka mnogo ugodnih iznenadenj na potovanju.

1. Za njih so rezervirane najboljše kabine na parniku in vse osobe jim bo na uslugo na njih zahtevo.

2. V Cherbourgu jih bo čakal poseben vlak, kateri jih prepele v Pariz.

3. V Parizu so rezervirani fini hoteli, kjer bodo prenočili.

4. Stanarina in hrana v hotelih vse dokler odpotujejo iz Pariza je na račun parobrodniške družbe.

5. Iz Pariza se odpeljejo izletniki s posebnim vlakom zjutraj; vlak bo izključno samo za njih in ne bo vzel drugih potnikov.

6. Na jugoslovanski meji bo čakal na izletnike poseben odbor, kateri jim bo dal na razpolago poseben vlak za njih uporabo.

7. Ministerstvo Saobračaja v Jugoslaviji je objavilo, da tem izletnikom dajo poseben popust v cenah po 50 odstotkov na vseh železnica-h za dobo treh mesecev, železi, da si temeljito ogledajo in spoznajo z njih zemljo.

8. V vseh mestih Jugoslavije, ki jih bodo izletniki posetili v skupinah, so organizirani odbori, ki jih bodo pričakali in se zanimali za njih udobnosti.

9. Ves čas veka potovanja, jih bo spremljal poseben zastopnik Cunard Linije, ki jim bo na uslugo v vsem kar bi potrebovali.

10. Vsak kdorkoli more, ne bi smel opustiti te izvanredne prilike, da na ta cen in udoben način obišče stari kraj. Kot vse izgleda bo nekaj stotin vseh potnikov iz vseh krajev Amerike, ki bodo skupno potovali s tem izletom in se tako okoristili te nenavadne ugodnosti. (Adv.)

IV. Vse sta natančno pretresla in preračunala. Vsako posameznost sta pretehtala, preobrnila in še enkrat pretehtala.

Moralo se je ujemati in se je tudi ujemalo. Poročno dovoljenje, oklici, doklada k plači za poročeno, poroka... Vse je šlo kot po vrvi.

Sicer bi se rada Jarmila preje poročila, o božicu na primer, to si je že vedno želela, ali ob novem letu, tedaj bi lahko Virfi iznegral tri "službe proste" dneve... toda to, žal, ni šlo.

Ni šlo, ker bi morala sicer Jarmila že pred božičem odpovedati službo. Službo pred božičem odpovedati pa se pravi dopustiti, da ti odplava božično darilo po vodi.

"Milostiva" bi se seveda samo razveselila prilike, da lahko zopet nekaj prihrani. Skopa koza je varčevala že celo, kadar je rezala kruh: skozi rezine si videl bleščati vse zvezde, tako tanke so bile!

Ne, ne, ne! Tedaj je že bolje, da se odrečeš "nobel" poroki in da poveš šele po božičnem obdarovanju novice:

Tisočkrat bog poplačaj za lepo darilo! In tako dobro je pogodila milostiva! — Kakor da bi vedela, da se hoče Jarmila poročiti! — Da, to hoče storiti. Z gospodom Virflom, državnim uradnikom. Milostiva gospa se mogoče še spominja: tisti črni z maslini brki... — Da, prav kmalu. Čim prej. Januarja že; in zato... — Seveda ji je strašno žal, da zapušča tako lepo mesto, pri tako fini družini, toda...

In tako dalje, dokler ni bila milostiva zelena in rumena od jeze, — toda malo veselja si sme sementertja človek vendar privoščiti!

Petnajstega januarja je zapustila Jarmila službo. Drugi dan je bila poroka. V farni-cerkvi pri svetem Antonu, dopoldne ob pol enajstih.

Preje sta se šla fotografirati, pozneje sta svedeno obedovala.

V JUGOSLAVIJO
PREKO HAMBURGA
s izbranimi parniki:
NEW YORK, ALBERT BALIN,
HAMBURG, DEUTSCHLAND,
BRESCIA, BELLIANE,
CLEVELAND,
ST. LOUIS, MILWAUKEE
Slavna kuhinja in neprekosljavljiva služba v vseh razredih.
Najbolj udobna opremljenost
IZBRANE CENE
Pripravite izseljeniške vize s vsemi deli Jugoslavije.
Za navodila vprašajte katerega koli hotelnega zastopnika ali
HAMBURG-AMERICAN LINE
177 N. Michigan Ave., Chicago

Fotograf je imel svoj atelje blizu policijskega ravateljstva in je računal gospodu Virflu izjemno ceno. Jedla sta v rotovski kleti. Radi posebne želje strica Vlastimila, ki je bil za starešino. "Vesta, otroka," je rekel zaročencema, "vesta, jaz sem zadnji, ki bi zaničeval izjemne cene in priložnostne nakupe, — toda takale poroka, menim, se ne dogodi vsak dan, in tedaj je treba dati ljudem pač kaj boljšega piti in jesti..."

Jedli so torej v rotovski kleti. Nato sta se peljala še "na en požirek" k stricu Vlastimilu in zvečer sta šla v kino.

Ponoči je spal mladi par že v lastnem stanovanju; kajti Virfi je že preje židal: že pred leti, ko še ni niti mislil na ženitev, je pristopil k neki stavbni zadrugi in je zmeraj redno plačeval prispevke.

Imela sta torej stanovanje, "obstoječe iz" kuhinje, spalnice in sobe. Kuhinjsko opremo sta si nabavila iz Jarmilinih, opremo za spalnico pa iz Virflavih prihrankov. Bila je zelo lepa in skraj nova, — kupil jo je stric Vlastimil poceni na neki zapuščenki dražbi. Soba pa je ostala začasno še prazna. Lahko bi sicer kupila pohištvo pod zelo ugodnimi pogoji na obroke — neki Virflavi tovariši je bil po službi mestni potnik za trgovca s pohištvom, toda Jarmila je bila proti temu:

"Ne, ne, le si ničesar nabavljati, za kar nimam denarja v gotovini! Spočetka gre vse dobro, tedaj pa se nenadoma kaj pripe-ti — bog obvaruj, toda saj ne moreš nikdar vedeti! — in vup, pa obtišči. Obroki so proč in pohištvo tudi! Ne, ne, tedaj je že bolje, da ostane soba še nekaj časa prazna. Saj je itak ne potrebujemo!"

Alli ste že naročili Prall Minidinski list svojemu jateljcu ali sorodniku v dom? To je edini dar vrednosti, ki ga za malenkost polijete svojcem v vino.

Vabilo na KONCERT

ki ga priredi

PEVSKI ZBOR "DANICA"

V NEDELJO, 3. MAJA ob treh popoldne
V NARODNI DVORANI na Racine in 18. cesti

- a) Ko dan se svenava... Narodna-Hil
- b) Triglav... Narodna-Hil
- c) Moja kosa je križavna... Narodna-Hil
2. Se ena. Koncertno kolo... Narodna-Hil
- a) Svoboda... Narodna-Hil
- b) Daniel... Narodna-Hil
- c) O dekle, kaj tak žalostno... Narodna-Hil

ODMOR

4. a) Venček narodnih... Narodna-Hil
- b) Eno samo tiho roko... Narodna-Hil
- c) Pevec... Narodna-Hil
5. Melani zbor Lira... Narodna-Hil
6. a) Doberdob... Narodna-Hil
- b) Hlilica pri cesti stoji... Narodna-Hil
- c) Kaj mi nuca planina... Narodna-Hil

TAKOJ PO KONCERTU SE ZAČNE PLES IN PROSTA ZABAVA
Igral bo John Kachavar in njegov orkester

Vstopnina na koncert in ples: V predprodaji 50c, pri vrati 75c
K obilni udeležbi vabi ODBOR

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, čepanke, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J.
DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo Tiskarne. Cene zmerno, unjako delo prve vrste

Pišite po informacije na pismo:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTRENA POJASNILA